

Tarzan oli humanismin tuote

Paula Havaste kirjoittaa Tarzanista *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä (2/2017): ”Kyse oli keinotekoisesta ja hämärästi sepitetystä vastakkainasettelusta länsimaisen sivistyksen ja villin viidakon välillä, kuviteltujen yhteisöjen törmäyksistä.”

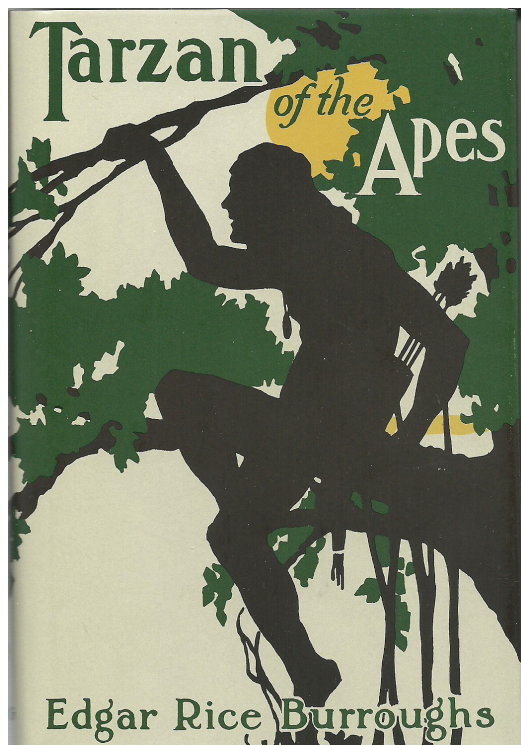
On kaikin puolin kannatettavaa ja edistyselistä, että Tarzaniin suhtaudutaan vakavasti myös tieteen piirissä. Havasteen katsausta voidaan pitää myös hienona avauksena vähälle huomiolle jääneen suurmiehen ja maamme läheisen suhteen selvittämiseksi.

Havasteen analyysi jäi kuitenkin kesken. Kokonaisuus on tietysti paljon monisyisempi ja -ulotteisempi kuin pelkästään nykyään muodikkaisiin tutkimuksen suuntauksiin, riistoon, alkuasukkaiden ja naisten asemaan keskittynyt pohdiskelu. Tarzanilla on paljon annettavaa nykyajan henkisellemme elämälle, mutta myös suomalaisuuden syvimmillä piirteillä.

Tarzanin maailma syntyi siitä, että hänen isänsä oli suuri humanisti. Hän lähti rakentamaan perheelleen parempaa elämää suuren humanistisen kirjallisuuden perusteella. Hän otti jopa sen keskeisen osan mukaansa. Tarkoitus oli tehdä lapsista parempia kuin sen ajan koulu- ja ajatusjärjestelmässä oli mahdollista, siis täsmälleen sama kuin Suomen koulujärjestelmän.

Perhe joutui kuitenkin haaksirikoon Afrikan rannikolla ja isän oli sovellettava kirjoista lukemaansa säilykseen elossa. On selvää, ettei hirsimökkiä voida rakentaa perehtymättä asioihin etukäteen, siis lukematta kirjallisuutta ja hankkimatta työkaluja. Kenties inspiraation lähteenä oli suuren suomalaisen tutkimusmatkailijan Pehr Kalmin 1700-luvulla kirjoittama teos *En Resa till Norra Amerika*. Se oli maailmalla erittäin tunnettu ja käännettiin monille kielille, myös englanniksi.

Kenties Kalmin teos oli jopa monenlaiseen varautuneen lordin matka-arkussa, jonka hän onnistui pelastamaan haaksirikosta. Sen lukemalla hän oli varmaankin tutustunut hirsimökin rakentamiseen, sillä Värmlandin erämaata raivaamaan siirtyneet pohjoiskarjalaiset veivät sen mukanaan, kun heidän kuljetettiin Uutta Ruotsia rakentamaan.

Ensimmäisen Tarzan-kirjan kansi vuodelta 1914.

Kalmin aikaan hirsimökki oli Pohjois-Amerikan erämaaseudun valloittamisen perusta, paikallisista raaka-aineista syntyvä suoja luonnonvoimia vastaan. Sellainen syntyikin viidakkoon. Se osoittaa, että oikeanlainen humanisti selviytyy tiukoistakin tilanteista, erityisesti suomalaisin opein. Olisi myös pohdittava, mikseivät Afrikan alkuasukkaat hyödyntäneet tätä erinomaista ratkaisua omissa asumuksissaan.

Surullisten tapahtumien seurauksena Tarzan joutui murrosikänsä asti eroon isänsä vaikutuspiiristä, mutta löydettyään kirja-arkun hän koki humanistisen kirjallisuuden avulla ihmeellisen valistumisen. Hän oppi lukemaan ja kirjoittamaan, mutta ikävä kyllä ei puhumaan sivistyskieliä, siis sama tulos kuin Suomen kouluissa.

Tarzan-kirjoista käy ilmi, että isä ei ollut ottanut matematiikan oppikirjaa arkkunsa. Tarzan ei oppinut edes ynnälaskua. Hän siis päätyi tässäkin suhteessa samalle tasolle kuin suomalaisen koulun käyneet. Sen kertovat Tarzan-kirjat.

Havaste ei, ansiokkaasta Oparin vierailun kuvauksestaan huolimatta, totea, että Tarzanilla oli

mukanaan 40 watussi-soturia ja hän palasi heidän kanssaan ”sivistyksen” piiriin. Jokainen soturi toi mukanaan repullisen kultaa, jota Oparissa säilytettiin ajattelevaisesti harkkoina.

Nyt laskemme hieman. Oletetaan, että kukin watussi-soturi otti reppuunsa 20 kiloa kultaa, noin maitotölkin kokoisen kappaleen. 40 kiloa \times 20 = 800 kiloa kultaa lähti Oparista Tarzanin retkueen mukaan, ja hän vei sen Englantiin.

Tarzan oli aarrekammiossa käydessään kohutuullinen eikä vienyt alkuasukkailta koko heidän aarrettaan. Vaikka hän oli viidakon herra, hän ei kuitenkaan ”ryöstänyt muutta mutkitta kulta-aarteita” länsimaisten valloittajien tapaan, kuten Havaste antaa väittää.

Tiedämme tämän siitä, että hän palasi kahden vuoden kulluttua hakemaan lisää. Mutta miksi hän palasi? Tietysti, koska rahat olivat lopussa. Hän oli pöllyttänyt kilon kultaa päivässä Lontoon elämään. Hänen rahakäytöstään saa käsityksen siitä, että tätä kirjoitettaessa kullan hinta on 38 554 euroa kilo.

Kenties Tarzan joutui suurkaupungin rahamaailman riistämäksi. Ehkä hän istahti tuntemattomien kanssa sököpöytään. Joka tapauksessa hän kohtasi Lontoossa maailman, jolta isä halusi suojella perhettään.

Tästä tapahtumasta tiedämme myös, että isän kirja-arkussa ei ollut laskennon kirjaa. Jos olisi ollut, Tarzan olisi tietysti oppinut prosenttilaskun ja korkoa korolle.

Ja nimenomaan tästä tiedämme, että Tarzanin isä todella oli suuri humanisti. Hän halusi säi-

lyttää perheensä ajatukset puhtaina, kaikin tavoin laskennon rappeuttavien vaikutusten ulottumattomissa, saati matematiikan. Sanalla sanoen hän ei halunnut lastensa kuulevan edes, mitä eroa on numerolla ja luvulla.

Totesin, että myös suomalainen ajattelu vaikutti Tarzanin isän näkemyksiin ja osaltaan myös pojan avaraan maailmankatsomukseen. Suomessa tähän on harva kiinnittänyt huomiota.

Siitä tietävistä kenties tunnetuin on suuri suomalainen vaihtoehtoisten historioiden tutkija ja Tarzan-tutkimuksen ja hänen Suomi-kytköksensä selvittämisen edelläkävijä Veikko Huovinen. Hän on pohtinut novellissaan ”Tarzan ja Suomi”, mitä olisi tapahtunut, jos Lordi Greystoke olisi joutunut haaksirikkoon Suomessa. Olisiko hirsimökin korvaajaksi saatu hirsistä rakennettu lato? Miten ranteet olisivat kestäneet neulasten pistot männystä toiseen hypeltäessä?

Havaste toteaa, että ”Tarzan ei näytä kuolevan tai katoavan”. Ei tietenkään.

Huomaamme kuitenkin, että Tarzanin tarinassa on edelleen paljon hämäriä piirteitä. Niitä on ryhdyttävä tutkimaan perusteellisemmin erityisesti Tarzanin ja Suomen yhteyksien selvittämiseksi, mutta myös siksi että saisimme paremman käsityksen Lordi Greystoken kasvatustieteestä ja osaisimme soveltaa sitä täällä Suomessa.

KIMMO PIETILÄINEN

Kirjoittaja on kustantaja ja tarzanologi.